AL·LEGACIONS A L'AVANTPROJECTE DE LLEI AGRÀRIA

APAEMA va presentar aportacions a la redacció de la nova llei durant el setembre de 2024, i durant el 2025 ha pogut reunir-se amb el conseller Simonet en dues ocasions per tractar-la. En aquestes oportunitats, se li va explicar el punt de vista majoritari de l'associació al respecte de les polítiques públiques que necessàriament havia de recollir la llei. Per la seva banda, el conseller ens va traslladar les principals novetats que es volia incloure al redactat. Després de la publicació del document definitiu d'avantprojecte i la lectura detallada del seu articulat, hem pogut comprovar com, malauradament, només s'han recollit algunes (comptades) propostes del conjunt d'aportacions. Tot i que la nova llei té detalls positius que s'han de valorar, la junta d'APAEMA presenta les següents consideracions i al·legacions.

CONSIDERACIONS I PETICIONS GENERALS

Partim de la idea que, com a associació de productorxs que som, no volem ni una explotació agrària més tancada, ni cap metre quadrat més de terreny rústic perdut, **ni sobretot cap persona que hagi d'abandonar l'activitat agrària pel motiu que sigui, ni en convencional ni en ecològic**. Al contrari, volem un sector primari cada vegada més viu i divers, on les persones que decideixen viure de produir aliments puguin fer-ho d'una manera digna, caminant cap a un model agroalimentari més sobirà i verd per a Mallorca.

Per això, primer de tot, valoram que la llei aporti tota una sèrie de punts i qüestions que fins ara no havien quedat prou definides en les anteriors versions de la norma. També defineix determinats procediments que, per ventura, no estaven prou clars i n'agilitza d'altres. Els consideram positius, en especial:

- Els mecanismes per facilitar i simplificar les relacions entre titulars d'explotacions i administracions.
- La descripció més acurada que es fa la venda directa, i la facilita, per mitjà d'una sèrie de mecanismes com la senyalització o l'increment de la superfície de les botigues a finca.
- L'agilització de tancaments, parets, determinats moviments de terra, etc…
- Obrir la porta a que el govern hagi de contribuir a sufragar les despeses derivades de la certificació de les explotacions que vulguin treballar amb segell ecològic.
- Encara que lluny del nostre punt de vista, es comença a regular les energies renovables vinculades a l'agricultura.
- L'avantprojecte introdueix una regulació molt més clara i preferent per al sector agrari en matèria d'aigua.
- Apunta i descriu més detalls sobre la compra pública i la implicació de l'administració envers el sector primari.

No obstant això, la proposta de llei **no aclareix el model agrari que es vol per als pròxims anys per a les Illes Balears**, i creim en un context de situació crítica com la que té el sector és imprescindible que la norma dibuixi una estratègia clara, un fil conductor des d'on desplegar totes les polítiques públiques en matèria agrària per a la nostra comunitat. Les aportacions positives de la llei queden diluides en un articulat que, en alguns moments, sembla que intenta perllongar l'agonia del "malalt" transferint-li competències d'altres activitats i sectors econòmics cap al sector primari, emprant un malmès sòl rústic. No podem pretendre que l'agricultura vagi a més dedicant-nos a fer activitats complementàries. Aquestes han de ser això, activitats complementàries que mai han de poder passar per davant l'activitat agrària. És per això que demanam posar-hi limitacions, com **un topall del 30% d'ingressos totals de l'explotació** i en cap cas incrementar el volum de les edificacions ja construïdes que es puin destinar a agroestades.

No aborda un dels principals problemes de foravila, és a dir, que **el sòl rústic és el tauler de joc de tota activitat impròpia, arraconant cada vegada més l'activitat agrària.** En alguns supòsits, ho empitjora, el posa encara més en risc: elimina les ZAVA i les AIA, modifica tota la matriu territorial o, fins i tot, facilita la construcció de casetes d'eines dins explotacions d'oci i autonconsum que en pocs anys poden esdevenir xalets. Pensam que **una llei agrària ha de blindar el sòl rústic i aturar d'una vegada per totes noves construccions d'habitatges i d'infraestructures**, que sota el paraigües de l'interès general o d'un dubtós caràcter estratègic, estan minant el territori balear, arreu. I, en cas que això no sigui possible, la llei agrària hauria d'habilitar **mecanismes de compensació per l'afectació de sòl rústic**, és a dir, per cada nova construcció o infraestructura s'hauria d'obligar a traslladar el cultiu afectat a un altre espai, per no perdre ni un metre quadrat més sòl agrícola.

En un sector agrari en greu estat de salut, la llei agrària hauria de donar ales a aquells sectors i subsectors que tenen cert dinamisme i cada vegada més presència en producció i en consum. Encara que teníem coneixement d'aquestes intencions, no deixa de sorprendre'ns negativament que **la producció ecològica, que ha demostrat ser un tipus de producció viable, amb el triple de professionals que l'agricultura convencional, hagi perdut la condició d'estratègica.** Apareix tan sols sis vegades en tot el text i ha quedat relegada a una més de la llista, inclús per davall de la producció integrada (de rellevància menor en superfície i operadors, i que no està regulat per la UE). Això va en contra del *Green Deal* europeu i en concret de l'estratègia *Farm to fork*, que encamina als estats membres a desplegar les polítiques públiques necessàries perquè la producció ecològica fos la meta allà on arribar. És ver que l'Article 155 fa menció sobre una especial protecció de la producció ecològica, emperò no es deplega cap intenció concreta més que l'anomenada a la llista de punts positius exposada a l'inici del document. És per això que demanam:

a) Recuperar l'articulat dedicat a la consideració de la producció ecològica com a estratègica i
b) Donar una major proporció d'UTAs a la producció, elaboració i comercialització ecològiques perquè disposi d'una discriminació positiva, tal com demanen els òrgans internacionals.
c) Prohibir la sembra de cultius transgènics a les Illes Balears, pel perjudici que causen als productors ecològics, seguint la declaració parlamentària d'octubre de 2007.

A la norma que ha de regular les polítiques públiques dels pròxims anys, **enyoram molt referències a mecanismes encaminats a posar solució a la manca de relleu generacional, de**

professionalització o d'accés a la terra. Anomena que són problemes del sector i en alguns casos hi dedica un article, però com s'aborden a partir d'ara? En aquest sentit, tampoc no fa referència a la manera com les explotacions liderades per no-professionals es puguin professionalitzar i convertir-se en explotacions prioritàries. Entenem que la llei hauria de deixar línies de feina a desenvolupar per poder fer créixer un sector agrari en massa crítica i qualitat en els propers anys, i pensam que això passa, necessàriament, per fer més pagesos professionals. Que les explotacions prioritàries tenguin més avantatges, en general, està bé per sostenir-los, però no per fer-ne de noves.

A excepció del punt dedicat a zones catastròfiques, el text no dedica cap articulat específic al canvi climàtic, a parapetar les conseqüències d'aquest damunt l'activitat agrària ni tampoc l'adaptació de les explotacions a la nova realitat. I això és greu. **L'activitat agrària queda orfe davant fenòmens cada vegada més extrems i amb produccions cada vegada més vulnerables i intermitents.** Accions d'aquest tipus no poden quedar lligades a l'acció de govern, que malauradament en masses ocasions és lenta a l'hora donar suport a les explotacions afectades per sequeres, inundacions, ventades, etc. Cal una estratègia definida. A més, no es fa menció de cap estratègia específica dins els apartats dedicats a innovació, recerca i transferència, per "aclimatar" l'agricultura i ramaderia, per treballar com a sector per transitar, per exemple, cap a una menor disponibilitat d'aigua o cap a varietats locals i races autòctones adaptades a les noves condicions climàtiques.

Pensam que **el text proposat hauria de tenir en compte les especificitats i característiques particulars de determinades zones de les illes**, les quals haurien de tenir una consideració especial a l'hora de complir amb determinades condicions o desplegar segons quina normativa. És el cas de la Serra de Tramuntana, el Migjorn i la península de Llevant. Igualment com es fa distinció entre illes, per a aquests contexts geogràfics s'haurien de rebaixar els paràmetres per al compliment de la condició de preferent. Creim que facilitaria l'activitat agrària a les explotacions ubicades allà, donada la greu situació d'abandonament que s'hi està produint. Més enllà de les ajudes que es van convocant de compensació per zones desfavorides, el marge de maniobra per fer l'activitat agrària viable en aquestes regions segur que és més gran del que s'ha vengut fent fins ara, i la llei agrària pot ser una oportunitat.

S'anomenen llargament les externalitats positives de l'activitat agrària al preàmbul de la llei, emperò després no serveixen per reclamar de forma efectiva una recompensa econòmica clara cap a les explotacions agràries que duen a terme pràctiques generadores d'aquestes externalitats. A les Illes Balears tenim una font de recursos, com és l'Impost de Turisme Sostenible (ITS), que encaixa perfectament amb el pagament per serveis ecosistèmics que genera l'activitat agrària. **La nova llei agrària hauria de modificar la Llei 2/2016, de 30 de març, de l'impost sobre estades turístiques, perquè un 50% de la recaptació total anual de l'ITS es dedicàs al pagament dels serveis ambientals que presta la pagesia a tota la societat.** Més enllà d'un ansiat compromís del sector turístic amb el producte local que mai arriba, no hi hauria millor entesa entre turisme i sector agrari que la de dedicar la meitat de l'ITS a preservar el nostre territori a través de la pagesia.

Les associacions de productors ecològics APAEEF, APAEM i APAEMA, reclamam des de fa anys la nostra presència formal a les meses de representació i negociació de polítiques públiques de conselleria. Reclamam també la convocatòria d'unes eleccions al camp per derimir la representativitat del sector (un dret que està reflectit a la Llei 3/2019, a l'Article 26, de Consells agraris insulars). No només no s'han tengut en compte aquestes peticions, sinó que la proposta

de text dedicat als òrgans col·legiats de consulta i assessorament **arracona les organitzacions no considerades OPAs a tenir presència únicament meses sectorials**, com si els seus representats no els incumbís qualsevol política transversal. A més, i més greu encara, l'avantprojecte elimina les opcions de procés electoral i diposita en la figura del conseller competent la composició del Consell agrari interinsular. Es tracta, des del nostre punt de vista, d'un important retrocés en la representació agrària. Demanam que es reconsideri aquesta redacció i es mencioni un horitzó d'eleccions al camp definint un electorat.

Finalment, la proposta de llei no estableix **cap nova data límit de transferència de competències en matèria d'agricultura cap al Consell de Mallorca**, un traspàs que s'hauria d'haver fet abans de l'any actual, segons la llei vigent.

ESMENES

A l'**Exposició de motius i a l'Article 8**, a banda del que s'anomena, trobam a faltar referències a

- La necessitat d'aturar les activitats, construccions i infraestructures impròpies del sòl rústic, per ser contràries a l'activitat agrària, i la política de "zero pèrdua de sòl agrari".
- El paper rellevant que la producció agrària ecològica, les varietats locals i les races autòctones ha de tenir al sector primari balear.
- La problemàtica generada per la proliferació d'instal·lacions fotovoltaiques en sòl rústic.
- El protagonisme que hauria de tenir, en primer lloc, la compra pública sobre el producte local i ecolocal.
- La imprescindible transferència de recursos de l'ITS per al pagament de serveis ambientals que genera l'activitat agrària, en especial per a aquells subsectors més malmesos com les explotacions de policultiu amb ramaderia extensiva.
- La problemàtica del canvi climàtic, cada vegada més amenaçador.
- La necessitat de delimitar zones amb consideracions especials per les seves característiques biogeogràfiques i reduir el compliment de determinades condicions a explotacions agràries ubicades allà.
- El problema que pateix tant agricultura com ramaderia amb l'entrada en els darrers anys pel que fa a noves malalties i espècies invasores.
- El paper de les oficines comarcals del FOGAIBA en el suport administratiu a les explotacions i en l'acompanyament de la digitalització als productors.
- La convocatòria d'eleccions al camp com a mecanisme democràtic de definició de la representativitat en el sector agrari.

En **Definicions**, al·legam que:

- v) “Explotació agrària preferent” una de les situacions hauria de ser ser una explotació singular.
- ay) “Activitat agrovoltaica” hauria de quedar més clar que es tracta de generació d’energia en alçada suficient com per dur-hi a terme una activitat agrícola davall, entre 3 i 6 metres.

En el **Títol I**, caldria evitar penalitzar persones majors en la digitalització. Per això, es fa necessari dotar les oficines comarcals i les organitzacions i associacions suficientment perquè hi hagi un acompanyament digital gratuït, amb canals presencials alternatius.

A l’**Article 9, Llibertat d’exercici i títols habilitants**, recuperar el redactat anterior que deia que l’exercici era lliure sempre que no implicàs transformar les característiques essencials del terreny i usos agraris admesos en rústic.

Article 15, Drets, al punt p) el canvi d’ús de les edificacions no hauria de ser promogut.

Article 26, Consells Agraris Insulars, hauria de desgranar la composició i les funcions.

Article 29, Consell Assessor del Sistema de Coneixement i Innovació en l’Agricultura. Celebrar la seva creació**.** Incloure en les seves funcions la promoció de la innovació agroecològica i l’adaptació de pràctiques agrícoles, varietats locals i races autòctones a la nova realitat climàtica.

Article 32, Principis de la producció agrària, s’ha d’eliminar el punt s) que fa referència a vegetals obtinguts mitjançant determinades noves tècnics genòmiques. El motiu és que els cultius transgènics contaminen els cultius ecològics amb la conseqüent retirada del segell. Aquests, no beneficien a ningú més que al fabricant i al comercialitzador de llavors modificades genèticament.

Article 40, Energies renovables a les explotacions agràries, la superfície de sòl rústic dedicada a l’autoconsum no ha de ser superior al 10% de l’explotació agrària fins a un màxim de mitja hectàrea. Creim que amb mitja hectàrea es poden treure suficients kw com per alimentar 3-4 explotacions amb instal·lacions altament demandants d’energia. D’acord amb la comercialització dels excedents fins a un màxim del 25%.

La generació i comercialització de corrent només ha d’estar permesa si la generació es fa només damunt teulada o en agrovoltaica (entesa aquesta com instal·lacions a certa alçada, entre 3 i 6 metres, que permeti l’activitat agrícola davall. No és suficient la pastura d’animals o la instal·lació de caseres). L’activitat complementària mai no pot ser rendiment de capital

immobiliari, sinó venda de corrent per part del titular de l'explotació, sigui persona física o jurídica.

Descartam qualsevol altra generació que no sigui autoconsum feta en plaques en terra.

Tots aquests paràmetres s'han de poder controlar periòdicament per part de l'administració agrària per evitar la desaparició dels condicionants que han duit a l'exoneració de procediments urbanístics o ambientals.

Capítol V, Producció agrícola, la producció ecològica desapareix completament i "gestió sostenible" no ho és. Demanam que s'incorpori. Les llavors pageses, de varietats locals, tampoc no se'n fa menció, més enllà de les certificades. Se n'hauria de fer. No hi ha cap referència a sòl fèrtil, biodiversitat agrària, pol·linitzadors o adaptació al canvi climàtic. Tampoc a foment de rotacions, cobertes vegetals i agroforesteria.

Article 63-64, Caràcter estratègic de la ramaderia. S'ha de definir i concretar a que és refereix quan es diu "comptabilitat amb la sostenibilitat". Aquest també article hauria de preveure la prioritat de la ramaderia extensiva en determinats ajuts a fi de dotar les explotacions de més recursos per evitar la decadència actual. No hi pot haver transició ecològica efectiva sense ramaderia.

En el punt d) de l'Art. 64, s'hauria d'incloure el foment de les agrupacions de defensa sanitària multiespècie en ecològic, una demanda dels nostres ramaders.

Article 72, més enllà del punt b), cal donar suport a petits escorxadors privats i sales de desfeta col·lectives. Qualsevol mesura per salvar la ramaderia extensiva és necessària. Emperò també caldria disposar d'una capacitat màxima anual definida (nombre de caps per tipus d'animal sacrificats), desplegant el decret estatal.

Article 73, punt 3, demanam també que les instal·lacions puguin ser exonerades en el cas d'explotacions singulars.

A banda de la disposició adicional dedicada a les noves explotacions intensives d'aviram, pensam que també s'hauria d'habilitar un article dedicat a la prevenció de macrogranges i granges intensives de determinat volum de porcs, vaqueries i altres animals que no tendrien sentit en un territori com el nostre.

Article 108, Concepte (activitats complementàries), punt 4, hauria de dir "no es permeten ampliacions del volum inicial per adequar-les a condicions d'habitabilitat".

Limitar els ingressos d'activitats complementàries a un 30% del total de la renda.

Definir una llista tancada o jeràrquica d'activitat admeses per evitar usos aliens.

Article 113, Agroestades a explotacions agràries preferents, enlloc de 10 s'haurien de quedar amb les 6 de la llei vigent, vist el poc ús que s'ha donat d'aquesta figura fins ara. Eliminar la possibilitat d'incrementar en 20% el volum de les edificacions per destinar-les a agroestades.

Article 127. Paràmetres i condicions de les edificacions, les construccions… al punt 6, s'ha d'eliminar la frase darrera del paràgraf "Aquesta exigència no és necessària si el promotor és una entitat jurídica i el propietari és un dels socis d'aquesta entitat". Podria conduir a proliferació d'edificacions noves en rústic sense caràcter agrari emprant empreses fictícies. En aquest punt, emperò, s'hauria de considerar el cònjuge o familiars de primer grau, com ho fa el punt 7.

Article 135. Activitats de serveis a l'agricultura a antigues construccions agràries, s'haurien de llistar els usos permesos per evitar subjectivitat dels tècnics.

Article 137, Règim d'infraestructures i dotacions energètiques en sòl rústic, en el punt 3, ha de dir obligatòriament enlloc de "preferentment".

Article 138, Implantació d'edificacions o construccions no vinculades a una explotació agrària, més enllà del que s'anonema, s'hauria d'obligar a la compensació de l'afectació provocada damunt sòl rústic, sigui quina sigui la tipologia de construcció: traslladar el cultiu afectat a un altre espai. Aquest redactat també es pot complementar amb l'Article 146.

Article 147, no es fa menció a obradors col·lectius o compartits, i se n'hauria de fer per la presència cada vegada major d'aquests a la nostra comunitat.

Article 148-152, hauria de fer menció a "treballar per la flexibilització de la normativa higienicosanitària per a elaboracions de petita escala".

Article 154, Denominacions de qualitat diferenciada, en el cas de la producció ecològica, només hauria de fer referència a que únicament pot estar controlada pel Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE).

ARticle 155, a banda de consideració "especial protecció", s'hauria de retornar al caràcter estratègic de la producció ecològica

Article 159, a banda de cooperatives i societats agràries de transformació, ha d'anomenar també les associacions de productors. Ja n'existeixen experiències que funcionen i no aporten cap perjudici al compliment de la norma.

Article 167, Contractació pública de productes agraris i agroalimentaris, no s'entén que encara caiguem en l'error de diferenciar producte local i producte ecològic. Si darrera l'adjectiu ecològic no posam "local", es podrà comprar producte ecològic de fora sense beneficiar el sector d'aquí. Per tant, el redactat de la b) hauria de ser "tegnuin la consideració de producte ecològic local", i c) "... tenguin la consideració de producte local o producte ecològic local", i d) "la presència de producte local i producte ecològic local".

Article 170, Degustació de productes, aclarir si les degustacions realitzades fora de l'explotació agrària estan considerades també activitat complementària, perquè no queda clar.

Capítol II, Recerca, desenvolupament i innovació agrària i alimentària, no toca en cap moment l'abordatge del canvi climàtic. Pel que s'ha comentat anteriorment, hauria de fer-ho àmpliament.

Article 180, Estratègia Balear de Millor del Coneixement Agrari, assegurar que inclogui formació, assessorament i recerca aplicada a les necessitats de les explotacions ecològiques i extensives.

Article 197, Processos consultius amb les entitats representatives del sector, demanam obrir a les associacions de productors la participació en els òrgans consultius i meses de negociació transversals. Incloure procés electoral i definir electorat.

Disposició transitòria segona. Atribucions i funcions en matèria agrària a Mallorca. Hauria d'apuntar-se, novament, data límit de transferència de la competència.

Disposició transitòria tercera. Condicions de les edificacions, les construccions… i article 131. Quina necessitat hi ha de fer més casetes en rústic? Aquest article dona facilitats perquè, només passant per tràmit administratiu amb Agricultura, es facin noves construccions en rústic que poden acabar sense tenir cap vinculació amb l'activitat agrària. Considerant que aquestes explotacions d'oci i autoconsum poden tenir una deriva clara cap a infrahabitatges donada la problemàtica que hi ha de vivenda a la nostra comunitat.

Disposició final primera. Modificació de la matriu d'ordenació del sòl rústic. La proposta podria afavorir construccions i ampliacions no vinculades realment amb l'activitat agrària i redueix la capacitat de planificació territorial. Es trasllada molta responsabilitat a Agricultura quan s'ha de veure si aquesta administració serà capaç de gestionar les sol·licituds i controlar el compliment de la condició necessària d'activitat agrària al cap d'un temps. Pensam que no serà possible assolir un estadi suficientment confiable. Davant aquest fet i en un context com el que pateix l'illa (massificació de tots els àmbits de la vida quotidiana), qualsevol liberalització dels usos del sòl rústic és una passa enrere en la protecció de la funció productiva del sòl agrari. Per

això, apostam per recuperar el principi de jerarquia d'usos, amb prioritat clar per a l'activitat agrària activa i el principi de "no regressió agrària".